

Future Changes in Higher Education and the Vision of Future Universities

Rasoul Jamshidi ^{1,*}, Mohsen Yadboroughi ², Seyyed Javad Rezaiee ²

¹ Engineering school, Damghan University, Damghan, Iran

² Strategic and Innovative Studies Center, Malekashtar University, Tehran, Iran

Received: 27 Sep 2017

Accepted: 11 Nov 2017

Keywords:

University

Higher Education

Quality of Education

© 2018 Baqiatallah
University of Medical
Sciences

Abstract

In recent years, the higher education has grown in quantitative and qualitative dimensions in our country. But the point to consider is that, despite the progress of universities in developing their quantitative specifications, most of them have been developed using traditional style and cannot be able to need the needs of today's society. This problem has now become more complicated due to the massive changes in modern technology. In order to reform this disproportionate growth, we need a clear perspective on the characteristics and definitions of successful universities in the future to organize the development of universities in this country. This article attempts to present the possible scenarios for universities in the coming decades. According to these scenarios, the universities of the country can design their own policies and plan to move towards each of the major scenarios.

تغییرات آتی آموزش عالی و دورنمای دانشگاه‌های آینده

رسول جمشیدی^{۱*}، محسن یادبروقی^۲، سید جواد رضائی^۲

^۱ دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه دامغان، دامغان، ایران.

^۲ دفتر مطالعات راهبردی و نوآوری، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تهران، ایران

چکیده

در سال‌های اخیر آموزش عالی کشور در ابعاد کمی و کیفی رشد نموده است اما نکته قابل تأمل آن جاست که با وجود آنکه ظرفیت‌سازی مناسبی در دانشگاه‌ها از بعد کمی صورت گرفته، اغلب دانشگاه‌های کشور به سبک سنتی توسعه یافته‌اند و با شرایط زمان خود همگام نشده‌اند. به همین دلیل نتوانسته‌اند از حداکثر ظرفیت‌های فناورانه بهره برده و نیازهای جامعه را پاسخ دهند. هم اکنون به دلیل تغییرات وسیع در فناوری‌های نوین این معضل غامض‌تر شده است و برای بازنگری و اصلاح این روند لازم است تا دورنمای روشنی از دانشگاه‌های موفق در آینده تعریف گردد تا بتوان بر مبنای آن مسیر توسعه دانشگاه‌های کشور را طرح‌ریزی نمود. به همین منظور سعی گردیده است تا سناریوهای محتمل برای دانشگاه‌ها در دهه‌های آینده ارائه شود. دانشگاه‌های کشور می‌توانند با توجه به این سناریوها، خط مشی خود را طراحی و برنامه‌های خود را جهت حرکت در راستای هر یک از سناریوها، سامان دهند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۷/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۸/۲۰

واژگان کلیدی:

دانشگاه

آموزش عالی

کیفیت آموزش

تمامی حقوق نشر برای

دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله

(عج) محفوظ است.

سردبیر محترم راهبردهای آموزش در علوم پزشکی

از دیرباز دانشگاه یکی از پایه‌های اصلی تشکیل جامع متمدن بوده است. جوامعی که سعی دارند با تولید و نشر دانش سطح آگاهی مردم را افزایش داده و از قبل آن رفاه عمومی را محقق نمایند. دانشگاه به مجموعه‌ای از افراد که وابسته به یک گروه، جامعه و شرکت هستند اطلاق می‌گردد. که دارای یک هدف هستند و از مجموعه از قوانین و مقررات مشخص جهت تحقق آن پیروی می‌کنند اشاره دارد [۱]. اولین گروه‌هایی که شکل‌گیری آنها را می‌توان به عنوان اولین دانشگاه‌های جهان قلمداد کرد در نیمه دوم قرن ۶ قبل از میلاد و در آتن می‌باشد. در واقع هدف اصلی این آموزش‌ها تربیت شهروندانی مجهز به ابزارهای لازم جهت موفقیت در جامعه بوده است [۲] تا آنها بتوانند مردم را رهبری نمایند [۳]. در گذر زمان دانشگاه‌ها رسالت اصلی خود را کنار گذاشته و به یک بنگاه تربیت دانشجو تبدیل شدند. در واقع دانشجو تبدیل به محصول دانشگاه‌ها شد و نگاه سرمایه‌داری را در دانشگاه‌ها نهادینه ساخت [۴] و وجهه سود آوری را به هدف اصلی آنها مبدل نمود. با این اهداف بود که دانشگاه‌ها توانستند درآمدهای مناسبی ایجاد نموده و از محل این درآمدها اقدام به توسعه فعالیت‌های دانشگاهی نمایند [۵]. با نگاهی به روند رشد دانشگاه‌ها در ایران نیز می‌توان شباهت‌های بسیاری در آن با روند توسعه جهانی یافت. دانشگاه‌ها در ایران بر اساس اصل آموزش رایگان توسعه یافت اما با گذشت زمان درآمدهای آنها به مأموریت اصلی دانشگاه‌ها مبدل گردید. از سوی دیگر در سال‌های اخیر دانشگاه‌ها با تغییرات فناورانه‌ای روبرو شده‌اند که سازوکارهای سنتی آنان را ناکارآمد نموده، آنها را غیر بهره‌ور ساخته و ضرورت تدوین سناریوهای جهت توسعه در آینده را آشکار ساخته است. برای برخورد مناسب با این تغییرات باید ابعاد دانشگاه‌ها در آینده

را شناسایی کرده و برای تحقق آنها برنامه‌ای خاص تدوین نمود. با استفاده از روش آینده پژوهی می‌توان محرک‌های تغییر دانشگاه‌ها را در آینده شناسایی نموده و با سنجش میزان تاثیرگذاری آنها، آینده مطلوب دانشگاه‌ها در دهه آتی را ارائه نمود. «آزادی در کسب دانش و سهولت دسترسی به آن»، «رقابت در بازار و کسب منابع مالی»، «توسعه فضای مجازی و فناوری دیجیتال»، «پویایی جهانی»، «یکپارچگی با صنعت» از جمله محرک‌های تغییر آینده دانشگاه هستند. با در نظر گرفتن این محرک‌ها می‌توان چهار سناریو محتمل برای دانشگاه‌های آینده را متصور بود.

دانشگاه تراز جهانی

بسیاری از دانشگاه‌ها موارد مشخصی را در برنامه‌ریزی آینده خود به صورت ویژه مدنظر قرار داده و برای آن هدف‌گذاری ویژه نموده‌اند. این دسته از دانشگاه‌ها برنامه‌ریزی کرده‌اند تا در بستر تغییراتی که محرک‌های تغییر ایجاد کرده‌اند به دانشگاهی تراز جهانی تبدیل شوند. در واقع این دانشگاه‌ها سعی دارند تا با تغییر نگرش از تاثیرگذاری در حوزه منطقه‌ای به حوزه جهانی روی آورند. تا سال ۲۰۲۵ بسیاری از مؤسسات آموزش عالی استانداردهای خود را به استانداردهای جهانی نزدیک کرده و آماده رقابت جهانی می‌گردند. این امر باعث ایجاد رابطه دانشگاه‌ها با افرادی از ملیت‌های مختلف می‌گردد.

دانشگاه باز

دانشگاه‌ها در دهه‌های آینده ناگزیرند برای کسب درآمد شراکت‌های عمیقی با صنایع و دولت‌ها برقرار سازند تا بتوانند با تأمین مالی مناسب به حیات خود ادامه دهند. دانشگاه‌ها در دهه‌های آینده مجبور خواهند

و با یک شیب ملایم خود را با تغییرات هماهنگ ساخته و تغییرات ماهوی جدی نخواهند داشت. برخی دانشگاه‌ها این سناریو را BAU می‌نامند که مختصر عبارت Business As Usual بوده و بر این نکته تأکید دارند که دانشگاه‌ها طبق روال سابق خود به فعالیت ادامه می‌دهند و تنها برخی از ابزارهای مورد استفاده آنان تغییر خواهد کرد. تصویر ۱ سناریوهای دانشگاه‌های آینده را به صورت کلی نمایش می‌دهد.

تصویر ۱: سناریوهای مطرح در حوزه دانشگاه‌های آینده

نتیجه‌گیری

برای مدیریت بهینه دانشگاه‌ها و استفاده از تغییرات به عنوان یک فرصت، باید نوع تغییرات و اثرات آن را بر دانشگاه‌ها درک نماییم. چنانچه از این حقیقت غفلت شود و دانشگاه‌های کشور در امور جاری خود غرق شوند در آینده به مراکز هزینه‌بری تبدیل می‌گردند که نه تنها خروجی مناسبی برای کشور ندارند بلکه خود تبدیل به معضلی برای کشور می‌گردند؛ روندی که از هم اکنون آغاز شده و در برخی دانشگاه‌ها شاهد آن هستیم.

References

1. Bowen W. Higher Education in the Digital Age. Princeton: Princeton University Press; 2013.
2. Mitchell TN. From Plato to the Internet. Change Mag Hi Learn. 1999;31(2):16-22. doi: 10.1080/00091389909602675
3. Ferrari G. Plato: The Republic. Cambridge: Cambridge University Press; 2000.
4. Slaughter S. Academic Capitalism: Politics, Policies, and the Entrepreneurial University. Baltimore: Johns Hopkins University Press; 1997.
5. Ylijoki O-H. Entangled in Academic Capitalism a case-study on Ideals and practices of university research. Hi Educ. 2003;45(3):307-35. doi: 10.1023/a:1022667923715

بود تا دانشجویان را در مقاطع کارشناسی مطابق با نیاز صنایع پرورش داده و راهی بازار کار نمایند. در واقع طی دهه‌های آینده دانشگاه‌ها از قالب خشک و یکنواخت آموزشی خارج شده و به صورت خصوصی‌سازی شده نسبت به تعلیم و تربیت دانشجویان اقدام می‌کنند. از این دانشگاه‌ها به "دانشگاه‌های باز" یا "دانشگاه‌های یادگیرنده" نیز یاد می‌شود.

دانشگاه تخصصی (خاص منظوره)

برخی دانشگاه‌ها سعی خواهند کرد تا با محدودسازی رشته‌های آموزشی و دامنه مطالعات نسبت به عمق بخشی فعالیت خود اقدام کنند. امروزه بسیاری از دانشگاه‌ها چه در حوزه فنی و چه در حوزه پزشکی اقدام به تفکیک رشته‌های آموزشی نموده‌اند. امروزه در بسیاری از کشورها شاهد وجود چنین مؤسسات و دانشگاه‌هایی هستیم. این کار در نگاه اول ممکن است بازار دانشگاه‌ها را محدود سازد اما در نهایت با انجام فعالیت‌های بیشتر در حوزه‌های خاص این کاهش درآمد جبران می‌گردد. یکی دیگر از احتمالات ایجاد کنسرسیوم‌های دانشگاهی است. کنسرسیوم‌هایی که در آن دانشگاه‌های درجه یک و درجات پائین‌تر در یک همکاری استراتژیک نقش‌های خاص خود را ایفا می‌نمایند. برخی دانشگاه‌ها در این کنسرسیوم مسئول جذب دانشجویان از سراسر جهان و برخی دیگر مسئول فراهم نمودن و اخذ پروژه‌های تحقیقاتی هستند.

عدم تغییرات چشمگیر دانشگاه‌ها

یکی دیگر از سناریوهای مطرح در زمینه چگونگی تغییر دانشگاه‌ها در آینده این است که دانشگاه‌ها دستخوش تغییرات اساسی نخواهند شد